

Секція 4. Актуальні проблеми психології

Психологічні можливості інтернет-тренінгів з формування комунікативної компетентності у віртуальному освітньому просторі

Назар М.М.

*кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник лабораторії сучасних інформаційних
технологій навчання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПНУ*

м. Київ, Україна

Дітюк П.П.

*старший науковий співробітник лабораторії сучасних інформаційних
технологій навчання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПНУ*

м. Київ, Україна

Мещеряков Д.С.

*молодший науковий співробітник лабораторії сучасних інформаційних
технологій навчання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПНУ*

м. Київ, Україна

Перманентний науково-технічний прогрес, стрімке розповсюдження інноваційних засобів електронної комунікації дозволяють одночасно залучати у навчальну та психологічну діяльність значну кількість людей. Найбільше виділяються в цьому контексті такі розповсюджені технології, як інтернет-конференції, вебінари, групові чати, проектні заняття та інтернет-тренінги.

Соціокультурні реалії сучасного світу створюють контекст, в якому компетентність у спілкуванні розкриває себе як одна з фундаментальних навичок, що здатна забезпечувати гнучкі адаптаційні потенціали людини, розширення її соціального і когнітивного кругозору, підвищувати задоволеність життям та покращувати вміння досягати необхідних цілей.

Організація інтернет-тренінгів, зокрема, з формування та розвитку комунікативної компетентності, має здійснюватися на ґрунті поєднання методичної тренінгової програми, яка апробована за межами віртуального середовища мережі Інтернет, з сукупністю організаційно-програмних чинників. Останні включають такі психолого-педагогічні та інформаційно-технічні умови, як розбудова віртуального освітнього середовища, застосування електронної навчальної платформи, використання моделі респондента, поєднання текстових повідомлень з мультимедійним контентом, командна робота ведучого, тьюторів і модераторів тренінгового курсу тощо. Поєднання таких чинників здатне забезпечувати дистанційний навчальний курс ґрунтовними потенціалами здійснення як ефективного інструменту розвитку комунікативної компетентності, розкривати себе як засіб професійного та особистісного зростання.

Експериментальне дослідження – проведення інтернет-тренінгу з розвитку комунікативної компетентності та успішного спілкування – було організоване і забезпечувалося використанням спеціально підготовленого інтернет-сайту лабораторії нових інформаційних технологій навчання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України <http://moodle.newlearning.org.ua>, що включає програмний пакет Moodle. На цьому ж сайті розміщено й інші розвивальні дистанційні курси, розроблені в нашій лабораторії, зокрема, «Інтелектуально-творчий тренінг», тренінг «Досвід проектування» та інші.

Теоретичне значення експериментальної роботи пов'язано з розкриттям наукового підґрунтя проведення навчальних і психологічних інтернет-тренінгів, створенням та використанням моделі респондента, зокрема у контексті

віртуального освітнього простору. Це надає можливість, по-перше, повніше і глибше розробити поняття дистанційного навчання та дистанційної психологічної роботи, по-друге – теоретично дослідити психологічну специфіку навчальних, розвивальних і терапевтичних можливостей мережі Інтернет, по-третє – більш якісно та ґрунтовно проаналізувати психологічні особливості інтернет-тренінгів, їх потенціали та обмеження, по-четверте – виявити концептуальне значення формування та розвитку комунікативної компетентності з використанням технологічних можливостей сучасних електронних технологій і мережі Інтернет, по-п'яте, визначити психологічні умови і механізми розвитку суб'єктної активності користувачів Інтернету.

Практичне значення теоретико-експериментального дослідження полягає у виявленні та освоєнні можливостей здійснення продуктивних навчально-психологічних інтернет-тренінгів (зокрема, з розвитку комунікативної компетентності), у розробці основних положень їхньої практичної організації.

Інтернет-тренінг з формування комунікативної компетентності як формувальний експеримент в контексті всього дослідження психологічних особливостей групової роботи у віртуальному освітньому просторі ґрунтувався на застосуванні значущих чинників: концептуальних засадах ефективності дистанційного навчання у мережі Інтернет, змістовних і організаційних складових продуктивного здійснення інтернет-тренінгів, використанні апробованих програм і методів групової роботи; досвіду роботи авторів в сфері побудови і проведення тренінгів у мережі Інтернет.

Можна констатувати наявність значимих змін у комунікативній компетентності та суб'єктній активності досліджуваних між початком навчання у дистанційному навчальному курсі та після його завершення. Показники різних методик дослідження за час участі в інтернет-тренінгу у більшості учасників покращились. Є підстави зробити висновок про продуктивність використаних інноваційних навчальних технологій, що забезпечують

дистанційне групове навчання на основі застосування електронних комунікативних і мультимедійних можливостей мережі Інтернет.

В результаті дослідження було показано, що інтернет-тренінги як навчальна технологія (або комплекс задіяних разом навчальних технологій) є однією з найбільш актуальних і перспективних для дистанційного навчання, що здійснюється віддалено з використанням електронних мереж і сучасних мультимедійних технологій. Інтернет-тренінг з комунікативної компетентності та успішного спілкування, як і інші наші розвивальні дистанційні курси, виявив ефективність як інноваційний інструмент здійснення групової психологічної та навчальної роботи, довів перспективи свого використання у психологічній і педагогічній практиках, розкрив напрямок подальшого розвитку та вдосконалення відповідних навчальних, розвивальних і терапевтичних технологій.

Дистанційне навчання, яке здійснюється у форматі інтернет-тренінгів, є продуктивним і зручним сучасним психолого-педагогічним знаряддям і має значні подальші перспективи як у дослідницькому, так і у прикладному планах. До перспективних напрямків подальших досліджень доцільно додати розширення тематичного спрямування інтернет-тренінгів (наприклад, інтернет-тренінги для профілактики стресових станів, для вирішення конфліктів, для гармонізації сімейних стосунків тощо), подальше підвищення ролі мультимедійних технологій (зокрема, відео- та аудіозаписи теоретичного матеріалу та практичних завдань, візуальне та аудіальне онлайн-спілкування учасників з ведучим інтернет-тренінгу і між собою).

Список використаних джерел:

1. Дітюк П.П. Активность субъекта и возможности влияния на нее / Дітюк Павло Павлович // Теоретичні дослідження у психології / Збірник статей

- за редакцією Г.О. Балла та В.Л. Зливкова. – К.: Педагогічна думка, 2017. –с. 61 – 64.
2. Мещеряков Д.С. Психологічні підходи до розробки моделі респондента, мотивованого брати участь у дистанційних навчальних курсах [Електронний ресурс] / Д.С. Мещеряков // Інтелектуальний розвиток дорослих у віртуальному освітньому просторі: монографія / М.Л. Смульсон, Ю.М. Лотоцька, М.М. Назар, П.П. Дітюк, І.Г. Коваленко-Кобилянська [та ін.] ; за ред. М.Л. Смульсон. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 221с. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/10064/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84_%D1%8F%20%D0%A1%D0%BC%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%81%D0%BE%D0%BD%20%D0%9C.%D0%9B.pdf
  3. Назар М.М. Потенціали інтернет-тренінгів для оптимізації психологічного стану студентів / Назар Максим Миколайович // Психологія і особистість: Науковий журнал. - Полтава: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2013. - № 1 (3). - С. 120-130.
  4. Назар М.М. Інтернет-спілкування як чинник особистісних змін у юнацькому віці [Текст] : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Назар Максим Миколайович ; НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. - К., 2010. - 396 арк. : рис. - Бібліогр.: арк. 348-396.
  5. Смульсон М.Л. Психологічні особливості віртуальних навчальних середовищ [Електронний ресурс] / Смульсон Марина Лазарівна // Технології розвитку інтелекту. – К. : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2012. - Режим доступу : http://psytir.org.ua/upload/journals/3/authors/2012/Smulson_Maryna_Lazarivna_-_Psychologichni_osoblyvosti_virtualnyh_navchalnyh_seredovysh.doc.